

Običaj koji čeka promjenu

Ugovoreni brakovi se smatraju tradicijom kod Roma. Međutim, sve je više onih koji smatraju da je to jedan od običaja koji predstavlja negativnu tradiciju s kojom treba raskrstiti. Dekada Roma, inicijativa koju je prije 11 godina potpisalo osam država jugoistočne Evrope, kao jedan od najtežih problema sa kojim se treba suočiti navodi ugovorene brakove.

„Ne smijemo se pokoriti onima koji ne poštuju osnovna ljudska prava i koji se pozivaju na kulturu ili tradicionalne vrijednosti. Ono što predstavlja mučenje, pa i zlostavljanje žene ne može se opisati kao kulturna vrijednost, ukoliko te kulturne i tradicijske vrijednosti budu upotrebljene protiv nas, onda ih se moramo odreći”, objašnjava za *Monitor* **Behija Ramović**, predstavница prve RAE ženske mreže.

Statistika pokazuje da je prosječna starost Roma u Crnoj Gori 22 godine, a da tek jedna od sto osoba doživi 60 ili više godina. Podaci govore i da

je svaka peta djevojčica Romkinja, između 15 i 19 godine, već rađala.

Da su ugovoreni brakovi negativno nasljeđe romske i egipćanske zajednice, koji koče ovu zajednicu u njihovoj inkluziji u crnogorskom društvu, smatraju u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

„Posljedice ugovorenih brakova posebno su teške po djevojčice koje rano rađaju i napuštaju škole, jer im je nakon toga ugrožena socijalna inkluzija, ali i prava na zdravstvo i obrazovanje. Djevojčice koje napuštaju osnovnu školu ranim stupanjem u prisilni brak gube svaku šansu za lični razvoj i napredak”, objašnjava naš sagovornik šef UNICEF-a u Crnoj Gori **Bendžamin Perks**.

On ističe da ugovoreni brakovi sa maloljetnicima predstavljaju fundamentalno kršenje ljudskih prava svake žene i djeteta

Alarmantni su podaci da je 20 odsto majki iz romskih i egipćanskih domaćinstava brak sklopilo do svoje navršene petnaeste godine, dok je 30 odsto očeva sklopilo brak između šesnaeste i osamnaeste godine. Svaka peta djevojčica Romkinja, između 15 i 19 godine, već je rađala

Ne smijemo se pokoriti onima koji ne poštuju osnovna ljudska prava i koji se pozivaju na kulturu ili tradicionalne vrijednosti. Ono što predstavlja mučenje, pa i zlostavljanje žene ne može se opisati kao kulturna vrijednost, ukoliko te kulturne i tradicionalne vrijednosti budu upotrebljene protiv nas, onda ih se moramo odreći”, smatra Behija Ramović

koji su bile žrtve tog djela, te da se u suzbijanju te pojave mora se hitno reagovati, jer tradicija i običaji ne mogu biti opravdanje.

UNICEF je 2013. izdao *Studiju o preprekama u obrazovanju u Crnoj Gori*, koja je pokazala da Romi i Egipćani sve češće stupaju u brak veoma mladi. Alarmanтни su podaci da je 20 odsto majki iz romskih i egipćanskih domaćinstava brak sklopilo do svoje navršene petnaeste godine (naspram svega jedan odsto majki iz većinskih domaćinstava), dok je 30 odsto očeva iz romskih i egipćanskih domaćinstava sklopilo brak između šesnaeste i osamnaeste godine (nasuprot svega pet odsto očeva iz većinskih domaćinstava).

Predsjednica ženske mreže Romkinja, Aškalija i Egipćanki *Prva Behija Ramović* navodi da ranim prisilnim brakom Romkinje iako psihički i fizički nezrele postaju majke i razvijaju mehanizme preživljavanja kao uzorne domaćice i supruge. „One postaju žene koje ne mogu da zadovolje svoje osnovne lične potrebe i samim tim su izložene zdravstvenim i psiho-fizičkim rizicima. Depresivne, nezadovoljne, obeshrabrene, nesrećne, u stalnom stresu opravdavaju prisilne brakove i u tom duhu vaspitavaju svoje kćerke, jer imaju pogrešnu percepciju o svojoj ulozi u braku“, kaže Ramović.

Behija objašnjava da kao posljedica svega toga, Romkinje i Egipćanke generalno, postaju žene čije je zdravlje psihičko i zdravstveno narušeno, a uzroci tih problema se svakog dana, umjesto rješavanja usložnjavaju rizicima.

Da u fenomenu ugovorenog braka postoje bitna obilježja nekoliko krivičnih djela i prekršaja upozorava **Fana Delija** iz Centra za romske inicijative Nikšić (CRINK). Ona objašnjava da je ovaj fenomen posebno problematičan ukoliko je zasnovan uz prinudu ili je primijenjen prema djetetu koje je mlađe od 16 godina starosti. „U tom uzrasnom

Fana Delija
objašnjava da
je ovaj fenomen
posebno problematičan
ukoliko je zasnovan
uz prinudu ili je
primijenjen prema
djetetu koje je mlađe od
16 godina starosti - „U
tom uzrasnom periodu
ne može se pravdati čak
ni ukoliko je taj brak
zasnovan uz saglasnost
roditelja“

periodu ne može se pravdati čak ni ukoliko je taj brak zasnovan uz saglasnost roditelja“, kaže za naš list Delija.

S ciljem da se javnost Crne Gore upozna sa ovom problematikom, Centar za romske inicijative je, u saradnji sa Ženskom RAE mrežom *Prva*, još u septembru 2012. godine prvi put u Crnoj Gori a i regionu pokrenuo tabu temu „dječiji ugovoreni brakovi“. Nisu samo nevladine organizacije bile aktivne, Odeljenje za poslove rodne ravnopravnosti pri Ministarstvu za ljudska i manjiska

prava je 2012. izdalo publikaciju *Ugovoreni brak, ispovijesti Romkinja i Egipćanki*.

Rađene su i konkretne stvari, pa je u protekle tri godine, kako kažu iz NVO CRINK, koordiniranim aktivnostima članova svih relevantnih aktera, u 18. slučajeva spriječeno zasnivanje ugovorenih brakova. Nakon toga su pokrenuti odgovarajući pravni postupci kod nadležnih organa. U dva slučaja ovi događaji tretirani su kao prekršaji iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Iskustvo iz pomenutih slučajeva pokazalo je da se u primjeni zakona nailazi na prepreke, u pitanju su već uobičajene pravne nedefinisanosti i problemi u implementaciji pozitivnih zakonskih propisa. Najčešći problem je u inkriminaciji krivičnog djela iz čl. 216 Krivičnog zakonika Crne Gore – Vanbračna zajednica sa maloljetnikom. Naime, postoje pravne nejasnoće kod sklapanja vanbračne zajednice u dijelu kada je ta zajednica zasnovana između dvije maloljetne osobe, što je veoma čest slučaj.

Iako institucije posljednjih godina intenzivnije rade na rješavanju ovih negativnih društvenih pojava, te aktivnosti još nijesu dovoljne da bi se ova pojava efikasnije suzbila. U

ERSTE Stiftung

*Fellowship for Journalist of Roma/Ashkali/Egyptian Origin 2014-2015
This project has been supported by ERSTE Foundation*

Centru za romske inicijative smatraju da je neophodno preduzimati mjere na prevenciji, a ukoliko je to neophodno dosljednije sankcionirati ove pojave. Iz Ministarstvu za ljudska i manjinska prava je najavljeno da će u saradnji sa nevladinim organizacijama, Upravom policije i centrima bezbjednosti, kao i Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, nastojati da suzbiju nezakonite ugovorene i prisilne brakove. Međutim, apeluju, na romsku i egipćansku populaciju,

Posljedice ugovorenih brakova posebno su teške po djevojčice koje rano rađaju i napuštaju škole, jer im je nakon toga ugrožena socijalna inkluzija, ali i prava na zdravstvo i obrazovanje. Djevojčice koje napuštaju osnovnu školu, ranim stupanjem u prisilni brak gube svaku šansu za lični razvoj i napredak", kaže šef UNICEF-a u Crnoj Gori Bendžamin Perks

da takvi brakovi treba da se prijave nadležnim institucijama ili nevladinim organizacijama.

Naši sagovornici kažu da je proces evropskih integracija nova prilika za sve građane i građanke Crne Gore, te u sklopu toga i mogućnost da se kvalitetnije i uspješnije postavle modeli socijalne integracije prema svim marginalizovanim grupama.

Behija vjeruje da će se stvari mijenjati na bolje i da će se prepoznati naponi i intenzivan rad proteklih deset godina. Mijenjanje tradicije jeste dugotrajan proces, ali naporom društva i podizanjem nivoa svijesti kako romske i egipćanske, tako i šire zajednice, do konkretnih pomaka se može doći.

Serđan BAFTIJARI

U KOLAŠINSKIM ŠUMAMA NASTAVLJENA SJEČA
GOTOVO ISKORIŠTENOG JAVORA

Džever puni džepove šumokradica

Osim ukrasnih karakteristika, džever javor ima i dodatna „akustička svojstva“, a stručnjaci tvrde da struktura njegovih vlakana, kao i veća „gustina“ drvene mase omogućava duže trajanje zvuka i bolju rezonancu, zbog čega je vrlo cijenjen kod „graditelja“ instrumenata

Džever, rijetka vrsta javora, gotovo je iskorištena iz kolašinskih šuma. Bespoštedna nelegalna sječa, bez kontrole, mnogima je donijela značajnu zaradu, ali i opustošila šume. Iako zvanični podaci iz preduzeća zaduženih za gazdovanje i čuvanje kolašinskih šuma to negiraju, prema onome što se nezvanično može čuti i dalje nije mali broj onih koji dobro zarađuje prodajući tzv. „džever javor“. Kako tvrdi jedan od Kolašinca, koji je dobro unovčio potragu za stablima specifične strukture, sječa tog drveta nije česta kao prije nekoliko godina, ali još se nalaze „kanali“ kojima se na desetine kubika otprema na tržišta Evrope, Amerike i Japana. Minulih mjeseci nekoliko nakupaca, navodno, ponovo pokazuje interesovanje za otkup komada javorovog drveta, koja se u svijetu koriste za izradu muzičkih instrumenata i namještaja.

Sagovornik *Monitora* tvrdi da je na desetine njegovih sugrađana prije desetak godina bilo uključeno u taj posao. Otkup su organizovali nakupci, a malo kome nije bilo poznato kome da se obrati, ukoliko je imao zalihe posječenog drveta. Određeni period, kaže, bilo je zatišje, pa džever nije dobro prolazio, a od početka ljeta

porasla je tražnja. Ne zna zbog čega je džever ponovo tražen, ali je svjestan da su sada značajno smanjene mogućnosti za dobru zaradu.

-Prije deset, pa i pet godina to je bila zaista visoka zarada. Postojalo je nekoliko nakupaca, koji su organizovali otkup, pa je na desetine Kolašinaca, ali i onih iz drugih sjevernih opština, na taj način značajno zarađivalo. To, naravno, i dalje traje, ali u manjoj mjeri. Iz dva razloga - mnogo je jača kontrola, ali i zbog toga što su stabla te vrste javora

Po narodnom vjerovanju džever ili rebrasti javor da bi imao specifičnu strukturu, koju uz vertikalno pružanje drvnih vlakana karakteriše i undulatorno (talasasto), u odnosu na pravac rasta, mora rasti na mjestima gdje ga „biju dva vjetra“